

Odznaczeni Krzyżem Wolności i Solidarności

– Łódź, 15 października 2026 r. –

1. **Zenon Borowski** (ur. w 1951 r.) prowadził działalność opozycyjną od co najmniej 1984 r. do 1989 r., zajmując się kolportażem ulotek w zakładzie pracy i na terenie Kalisza, czemu sprzyjał wykonywany wówczas zawód listonosza w przedsiębiorstwie państwowym Polska Poczta, Telegraf i Telefon. Materiały drugiego obiegu rozpowszechniał również wśród uczestników pieszych pielgrzymek z Kalisza na Jasną Górę, podczas których dwukrotnie, tj. w 1984 r. i 1985 r. wziął udział w ekspozycji transparentów o treściach solidarnościowych na ogrodzeniu klasztoru. W 1988 r. współorganizował Duszpasterstwo Ludzi Pracy Solidarność Kaliska im. ks. Jerzego Popiełuszki przy kościele oo. jezuitów w Kaliszu, gdzie wielokrotnie uczestniczył w mszach św. w intencji Ojczyzny. W lutym 1989 r. został członkiem Tymczasowej Komisji Organizacyjnej NSZZ „Solidarność”, a następnie objął funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Zakładowej w Urzędzie Pocztowym nr 2 w Kaliszu. 15 kwietnia 1989 r. był obecny na spotkaniu, podczas którego ukonstytuował się Miejski Komitet Obywatelski w Kaliszu.
2. **Zdzisław Kazimierz Brewiński** (ur. w 1944 r.) we wrześniu 1980 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Zespole Szkół Samochodowych nr 2 w Łodzi, a 17 października 1981 r. objął funkcję przewodniczącego Komisji Zakładowej Pracowników Oświaty i Wychowania Łódź-Bałuty. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył w tworzeniu podziemnych struktur związkowych. W drugiej połowie grudnia 1981 r. w jego mieszkaniu doszło do powołania tajnego Międzyzakładowego Komitetu Porozumiewawczego NSZZ „Solidarność”, którego został przewodniczącym. W 1982 r. był inicjatorem i do 1989 r. koordynatorem działalności Biblioteki Wolnego Słowa. W latach 1982-1987 należał do grona współzałożycieli i współtwórców pisma „Solidarni. Wiadomości Wojenne”. W tym samym okresie kolportował wydawnictwa drugiego obiegu, m.in. „Solidarni. Wiadomości Wojenne”, „Prześwit”, „Tygodnik Mazowsze”, „Solidarność Podziemna”, „Tygodnik Wojenny”, „Z Dnia na Dzień”, „Biuletyn Uniwersytetu Łódzkiego”. Współorganizował akcje ulotkowe w Łodzi (1982-1985) i brał udział w demonstracjach ulicznych (1982-1983). W 1983 r. uczestniczył w akcji blokowania wejść do kiosków „Ruchu” pod hasłem: „Dzień bez prasy reżimowej” oraz w dystrybucji znaczka z nadrukiem „WOJNA WRON Z NARODEM”.
3. **Krzysztof Aleksander Felińczak** (ur. w 1958 r.) jako student Uniwersytetu Łódzkiego w 1981 r. brał udział w strajkach studenckich. Przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej został skierowany do 1 Warszawskiej Brygady Artylerii Armat w Węgorzewie (Jednostka Wojskowa nr 2568) pod pozorem ćwiczeń wojskowych, które odbył w okresie od 5 listopada 1982 r. do 10 stycznia 1983 r. *Szkolenie poborowych w tej jednostce nie służyło realizacji zadań z zakresu obronności kraju, ale stanowiło dotkliwą represję polityczną wobec przedstawicieli opozycji i miało na celu ich odizolowanie od społeczeństwa oraz zmuszenie do zaprzestania działalności antykomunistycznej. [formuła pominięta w kolejnych biogramach osób izolowanych w Wojskowych Obozach Internowania: poz. 4, 6, 8, 11, 12, 19, 20, 23]*
4. **Paweł Frąszczak** (ur. w 1960 r.) był działaczem NSZZ „Solidarność” w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wielkopolskim. Po powołaniu do zasadniczej służby wojskowej został skierowany do 40 Budziszynskiego Pułku Artylerii w Jarosławiu (Jednostka Wojskowa nr 2376) pod pozorem szkolenia poborowych, które odbył w okresie od 5 listopada 1982 r. do 10 stycznia 1983 r. Od stycznia do listopada 1982 r. podlegał kontroli operacyjnej ze strony Służby Bezpieczeństwa.

5. **Elżbieta Maria Grajczyk** z d. Rybczyńska (ur. w 1960 r.) od sierpnia 1981 r. do wprowadzenia stanu wojennego była etatowym pracownikiem Komisji Lokalnej NSZZ „Solidarność” w Zgierzu. 13 grudnia 1981 r. uczestniczyła w zabezpieczeniu materiałów dokumentujących działalność Komisji, których znaczną część ukryła w swoim domu. Od co najmniej maja 1982 r. do lutego 1984 r. działała w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność” na terenie Zgierza, m.in. przygotowując wspólnie z Krystyną Kowalczyk matryce do pisma „Solidarność’80”. Pomagała rodzinom internowanych oraz zajmowała się kolportażem ulotek i wydawnictw bezdebitowych, które za pośrednictwem łączników przekazywała do zgierskich zakładów pracy.
6. **Józef Adam Kaca** (ur. w 1953 r.) jako rezerwista został powołany do służby czynnej w Jednostce Wojskowej nr 3466 w Czerwonym Borze pod pozorem trzymiesięcznych ćwiczeń wojskowych, które odbył w okresie od 5 listopada 1982 r. do 3 lutego 1983 r. w 1 Kompanii Inżynieryjno-Drogowej.
7. **Stanisław Krawczyk** (ur. w 1937 r.) przed wprowadzeniem stanu wojennego działał w NSZZ „Solidarność” w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Łodzi. Po 13 grudnia 1981 r. współorganizował związkową działalność podziemną w zajezdni przy ul. Limanowskiego. Od maja 1984 r. do co najmniej 1988 r. wchodził w skład Tajnej Komisji Zakładowej MPK, prowadząc kolportaż pism drugiego obiegu, takich jak: „Gotowość”, „Tygodnik Mazowsze”, „Między Przystankami” i wydawnictw Konfederacji Polski Niepodległej. Był uczestnikiem konspiracyjnych szkoleń i spotkań zwoływanych przez podziemną „Solidarność”, które odbywały się m.in. w jego prywatnym mieszkaniu.
8. **Włodzimierz Antoni Krzywda** (ur. w 1953 r.) przed wprowadzeniem stanu wojennego pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Szczytnikach. Pod pozorem trzymiesięcznych ćwiczeń rezerwy został skierowany do 10 Batalionu Pontonowego w Rawiczu (Jednostka Wojskowa nr 1431), gdzie odbył czynną służbę w okresie od 6 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r.
9. **Jan Kubanik** (ur. w 1951 r.) jesienią 1980 r. współtworzył struktury NSZZ „Solidarność” w Fabryce Maszyn Radomsko. 14 grudnia 1981 r. wraz z innymi działaczami „Solidarności” nie podjął pracy w proteście przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego i zawieszeniu działalności związku. W latach 1982-1989 działał w podziemnym ruchu związkowym na terenie zakładu pracy, miasta Radomska i ościennych miejscowości (Kolonia Krępa, Lgota Wielka). Pomagał internowanym i ich rodzinom, kolportował nielegalne pisma, angażował się w akcje ulotkowe oraz malowania na murach haseł o treściach antykomunistycznych, brał udział w konspiracyjnych zebraniach opozycjonistów. Był uczestnikiem mszy świętych w intencji Ojczyzny.
10. **Barbara Maria Kubsik** z d. Zając (ur. w 1936 r.) od września 1980 r. pełniła funkcję przewodniczącej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zasadniczej Szkole Zawodowej Specjalnej w Łodzi z siedzibą przy Alei Pierwszej Dywizji 16/18, która w 1981 r. jako Komisja Wydziałowa weszła w skład KZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania Łódź-Bałuty. Od stycznia 1982 r. do 1989 r. działała w tajnym Międzyzakładowym Komitecie Porozumiewawczym NSZZ „Solidarność” w Łodzi, koordynując zadania jednej z grup zajmujących się kolportażem. Rozprowadzała pisma podziemne, w tym wydawane przez MKP „Solidarni. Wiadomości Wojenne”, a także „Prześwit” i ulotki. Gromadziła materiały informacyjne dla redakcji pisma „Solidarni. Wiadomości Wojenne” oraz wpłaty pieniężne na

działalność wydawniczą i socjalną. W mieszkaniu państwa Kubsików odbywały się spotkania organizacyjne współpracowników MKP.

11. **Wojciech Stanisław Mencil** (ur. w 1953 r.) działał w NSZZ „Solidarność”. Pod pozorem trzymiesięcznych ćwiczeń rezerwy został skierowany do 10 Batalionu Pontonowego w Rawiczu (Jednostka Wojskowa nr 1431), gdzie odbył czynną służbę w okresie od 5 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r.
12. **Zbigniew Jan Michalski** (ur. w 1947 r.) w stanie wojennym został dyscyplinarnie zwolniony z pracy w Zakładach Automatyki Przemysłowej MERA-ZAP w Ostrowie Wielkopolskim za udział w strajku w dniu 13 maja 1982 r. W okresie od 5 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r., pod pozorem trzymiesięcznych ćwiczeń rezerwy, odbył czynną służbę wojskową w 6 Warszawskim Pułku Pontonowym w Głogowie (Jednostka Wojskowa nr 1527).
13. **Romuald Marek Olszewski** (ur. w 1947 r.) w październiku 1980 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie został wybrany na wiceprzewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zakładach Przemysłu Pończosznego „Sandra” w Aleksandrowie Łódzkim. 14 grudnia 1981 r. nadzorował akcję strajkową załogi. W stanie wojennym kontynuował działalność związkową, kolportował ulotki, wykonywał napisy na murach, zbierał pieniądze na rzecz internowanych i ich rodzin. Uczestniczył w tajnych spotkaniach członków podziemnej „Solidarności” z Aleksandrowa Łódzkiego, które odbywały się m.in. na terenie Klubu Sportowego „Włókniarz” pod pozorem posiedzeń zarządu. 29 kwietnia 1982 r. przeprowadzono rewizję w jego mieszkaniu. Działalność opozycyjną kontynuował do chwili objęcia funkcji przewodniczącego Komitetu Strajkowego w ZPP „Sandra” na początku 1989 r. Od lutego do kwietnia 1982 r. był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa.
14. **Władysław Trawiński** (ur. w 1939 r.) w 1980 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zakładach Przemysłu Pończosznego „Sandra” w Aleksandrowie Łódzkim. Po 13 grudnia 1981 r. kolportował ulotki i prasę opozycyjną, wykonywał na murach napisy potępiające stan wojenny, organizował zbiórki pieniędzy na rzecz internowanych i ich rodzin, brał udział w manifestacjach ulicznych w Łodzi. Uczestniczył w tajnych spotkaniach członków podziemnej „Solidarności” z Aleksandrowa Łódzkiego, które odbywały się m.in. na terenie Klubu Sportowego „Włókniarz” pod pozorem posiedzeń zarządu. 29 kwietnia 1982 r. po przeszukaniu mieszkania przeprowadzono z nim rozmowę profilaktyczno-ostrzegawczą. Działalność opozycyjną kontynuował do 1984 r. Od lutego do kwietnia 1982 r. był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa.
15. **Karol Turski** (ur. w 1950 r.), łódzki artysta plastyk, od 1982 r. współpracował z Siedleckim Ruchem Oporu. 3 maja 1983 r. został zatrzymany w Łodzi w związku próbą uczestnictwa w nielegalnej manifestacji (następnego dnia zwolniony). W latach 1983-1989 projektował i wykonywał plakaty, pieczątki, znaczki, kalendarze i banknoty o tematyce solidarnościowej. Był autorem znaków graficznych Wydawnictwa Metrum i „Gazety Podlaskiej”. Na potrzeby podziemnych drukarni z terenu Siedlec organizował materiały poligraficzne, w tym farby, diapozytywy i papier, m.in. przy użyciu podrobionych przez siebie pieczęci urzędowych.
16. **Ryszard Walczak** (ur. w 1956 r.) w latach 1978-1980 uczestniczył w działalności Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Łodzi. Drukował pisma i ulotki sygnowane przez ROPCiO („Opinia”, „Gospodarz”, „Ruch Związkowy”) oraz kolportował je na terenie Łodzi i okolic. Jedną

z drukarni zorganizował w swoim mieszkaniu. Współpracował ze środowiskiem opozycyjnym w Warszawie, skąd odbierał i przewoził paczki zawierające ulotki i prasę wydawaną poza cenzurą. Podejmował ryzyko drukowania nielegalnych pism na zakładowych maszynach poligraficznych i przekazywał je dalej do kolportażu. W sierpniu 1980 r. wyjechał do Austrii.
[Uwaga: wniosek realizowany przez OA w Katowicach]

17. **Włodzimierz Paweł Walczak** (ur. w 1959 r.) w latach 1985-1988 prowadził działalność opozycyjną w ramach Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Łodzi. Zajmował się rozpowszechnianiem wydawnictw podziemnych w Zakładzie Remontu Autobusów w Helenówku, m.in. kolportował biuletyn informacyjny TKZ MPK „Między Przystankami” wydawany od 1986 r. przez drukarnię „Pantograf”. W latach 1987-1988 udostępniał swoje łódzkie mieszkanie na potrzeby wydawnictwa. W lutym 1989 r. wszedł w skład Tymczasowej Komisji Wydziałowej NSZZ „Solidarność” w Zakładzie Remontu Autobusów.
18. **Agnieszka Jadwiga Wiśniewska** (ur. w 1952 r.) od 1979 r. działała w Ruchu Młodej Polski i duszpasterstwie akademickim prowadzonym w Gorzowie Wielkopolskim przez ks. Witolda Andrzejewskiego. Uczestniczyła w tajnych spotkaniach struktur opozycyjnych, m.in. 19 sierpnia 1979 r. z Romualdem Szeremietiewem w sprawie utworzenia gorzowskiej terenowej grupy Konfederacji Polski Niepodległej. Była zaangażowana w działalność związkową w ramach Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Państwowym Domu Pomocy Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim oraz jako społeczny członek Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Gorzowie Wielkopolskim. 14 grudnia 1981 r. została zatrzymana na podstawie decyzji o internowaniu i dzień później osadzona w Areszcie Śledczym w Poznaniu, następnie - od 10 stycznia do 27 czerwca 1982 r. – przebywała w Ośrodku Odosobnienia dla Internowanych Kobiet w Gołdapi. W 1983 r. wyemigrowała do Francji. W latach 1979-1982 była inwigilowana przez Służbę Bezpieczeństwa.

pośmiertnie:

19. **Andrzej Adamski** (1952-2019) działał w strukturach NSZZ „Solidarność” w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Płocku, gdzie współredagował audycje o tematyce związkowej nadawane przez zakładowy radiowęzeł. Jako rezerwista został skierowany na ćwiczenia wojskowe, które odbył w okresie od 5 listopada 1982 r. do 3 lutego 1983 r. w 19 Batalionie Saperów w Unieściu (Jednostka Wojskowa nr 3691).
20. **Mieczysław Leszek Bulak** (1955-2025) pracownik Przędzalni Czesankowej Anilany Polanil w Łodzi, od września 1980 r. działał w strukturach NSZZ „Solidarność” i prowadził kolportaż ulotek. Jako rezerwista został skierowany do 9 Pomorskiego Pułku Pontonowego w Chełmnie (Jednostka Wojskowa nr 1636) pod pozorem trzymiesięcznych ćwiczeń wojskowych, które odbył w okresie od 5 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r.
21. **Władysław Tadeusz Dmitruk** (1960-2024) od 1977 r. współpracował z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela, w listopadzie uczestniczył w spotkaniu z jego łódzkimi liderami, podczas którego powołano zespół młodzieżowy ROPCiO. W latach 1977-1978 zaangażował się w druk niezależnego pisma „Opinia”, będącego organem prasowym organizacji. W 1980 r. współorganizował Niezależne Zrzeszenie Studentów w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego. W styczniu i lutym 1981 r. brał udział w strajku studenckim w sprawie rejestracji NZS,

a 14 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku na UŁ przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego. W latach 1981-1989 rozpowszechniał publikacje podziemne, m.in. „Biuletyn Dolnośląski”, „Tygodnik Mazowski”, „Jesteśmy”, „Solidarność Walcząca” oraz współorganizował akcje ulotkowe i spotkania konspiracyjne. Od co najmniej 1987 r. do 1989 r. współpracował w zakresie kolportażu z łódzkim Oddziałem Solidarności Walczącej.

22. **Leonard Tadeusz Duszeńko** (1931-2007) był działaczem opozycji antykomunistycznej w ramach Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a następnie NSZZ „Solidarność” (przewodniczący Komisji Zakładowej przy Nadleśnictwie Turek, członek Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa w Kaliszu), NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” (przewodniczący Zarządu Gminnego gm. Koźminek, członek Zarządu Wojewódzkiego w Kaliszu), Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania oraz Konfederacji Polski Niepodległej. 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Ostrowie Wielkopolskim, następnie w Głogowie i ponownie w Ostrowie Wielkopolskim, gdzie przebywał do 30 kwietnia 1982 r. Od 1982 r. do 1984 r. współpracował z Tymczasową Komisją Koordynacyjną NSZZ „Solidarność” w Kaliszu, do 1989 r. działał w podziemnej nieformalnej strukturze NSZZ RI „Solidarność”. W latach 1982-1989 kontynuował działalność opozycyjną, przewoził i rozpowszechniał nielegalne wydawnictwa, współorganizował kolportaż, w tym przy użyciu skrzynek zakonspirowanych w lesie w okolicach Koźminka i przesyłek pocztowych, drukował ulotki dotyczące m.in. zbrodni katyńskiej, wykonywał rzeźby i transparenty o tematyce patriotycznej. Uczestniczył w obchodach rocznicowych, przemarszach, mszach w intencji Ojczyzny i pielgrzymkach ludzi pracy. Inicjował spotkania członków „Solidarności” i „Solidarności” Rolników Indywidualnych, które odbywały się w klasztorze oo. jezuitów w Kaliszu oraz w jego domu w Krzyżówkach. Był wielokrotnie przesłuchiwany, poddawany rewizjom i zatrzymywany na 48 godzin. W 1989 r. brał aktywny udział w reaktywowaniu struktur „Solidarności” RI.
23. **Leszek Jerzy Kaczmarek** (1947-2024) przed 13 grudnia 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego komisji wydziałowej NSZZ „Solidarność” w Zakładach Sprzętu Oświetleniowego „Polam” w Gostyninie. Pod pozorem trzymiesięcznych ćwiczeń rezerwy został skierowany do 19 Batalionu Saperów w Unieściu (Jednostka Wojskowa nr 3691), gdzie odbył czynną służbę w okresie od 5 listopada 1982 r. do 3 lutego 1983 r.
24. **Sebastian Mikołaj Rybarczyk** (1970-2018) od 1986 r. do 1989 r. działał w Konfederacji Polski Niepodległej, od 1988 r. w Federacji Młodzieży Walczącej w Łodzi. Był przywódcą rozłamowej wobec FMW struktury pod nazwą FMW – Frakcja Rewolucyjna i współzałożycielem Organizacji Młodzieżowej KPN, w ramach której organizował wiece, obchody rocznicowe i przemarsze oraz kolportował materiały bezdebitowe, podziemne wydawnictwa, znaczki, plakietki i odznaki sygnowane przez Komisję Uczelnianą Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Łódzkiego, NSZZ „Solidarność” i KPN. Współpracował z Autonomicznym Wydziałem Wschodnim Solidarności Walczącej. W latach 1989-1990 należał do Liberalno-Demokratycznej Partii „Niepodległość” i redagował pismo „Komentarz”. Został relegowany ze szkoły i przymusowo wcielony do wojska. Od 1988 r. do 1989 r. podlegał inwigilacji ze strony Służby Bezpieczeństwa.
25. **Czesław Stradowski** (1943-1989) będąc pracownikiem naukowym Instytutu Techniki Radiacyjnej Politechniki Łódzkiej, współtworzył w miejscu pracy strukturę NSZZ „Solidarność”, wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a 10 stycznia 1981 r. został wiceprzewodniczącym

Komisji Uczelnianej. Po wprowadzeniu stanu wojennego zainicjował powstanie podziemnej Kierowniczej Grupy Akcji Konspiracyjnej w Łodzi, organizował druk i kolportaż pisma „Akcja Konspiracyjna”. 20 kwietnia 1982 r. uczestniczył w zebraniu założycielskim Tajnego Tymczasowego Zarządu Regionalnego NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej. 8 maja 1982 r. został zatrzymany, od 10 maja do 23 lipca 1982 r. był internowany w Ośrodku Odosobnienia w Łowiczu. Po zwolnieniu kontynuował działalność w KGAK, w ramach której współorganizował m.in. manifestację 1 maja 1983 r. w Łodzi. Z jego inspiracji przygotowano petycję do Sejmu PRL w sprawie zwolnienia działaczy związkowych z więzień. W latach 1982-1985 był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa.